

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Kováts Bence

Függő függetlenedés

A fiatal felnőttek lakáshoz jutásában nyújtott szülői segítség és az azt meghatározó tényezők alakulása című Ph.D. értékezéséhez

Témavezető:

Szikra Dorottya PhD habil.

tudományos főmunkatárs

Budapest, 2021

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Kováts Bence

Függő függetlenedés

A fiatal felnőttek lakáshoz jutásában nyújtott szülői segítség és az azt meghatározó tényezők alakulása című Ph.D. értékezéséhez

Témavezető:

Szikra Dorottya PhD habil.

tudományos főmunkatárs

Budapest, 2021

© Kováts Bence

Tartalomjegyzék

Kutatási előzmények és a téma indoklása.....	1
Felhasznált módszerek	9
Eredmények	13
Főbb hivatkozások	24
A témakörrel kapcsolatos saját publikációk.....	30

Kutatási előzmények és a téma indoklása

A társadalomtudomány hosszú ideig a lakhatási körülmények alakulását két jelenség összjátékának tudta be. E két jelenség egyike a kommodifikáció (piacosítás), azaz a piaci folyamatok térhódítása, amely jelentősen korlátozza az emberek lakáshoz való hozzáférését. A másik folyamat a dekommodifikáció (árutlanítás), ami az olyan, politikai cselekvés eredményeképpen létrejövő, jövedelem-újraelosztás és szabályozás útján megvalósuló állami beavatkozásokat jelöl, melyek a piaci folyamatok káros társadalmi hatásait csökkentik. A szakirodalom szerint a kommodifikációs és a dekommodifikációs szakaszok ciklikusan váltják egymást: a dekommodifikációs szakaszok általában a kommodifikáció káros hatásai által kiváltott politikai mozgalmak hívják életre, míg a dekommodifikációs szakaszokat jellemzően a piac újbóli

térhódítása követi (Polanyi, 2001).

A lakhatásról szóló szakirodalom a lakáshitelezés magas jövedelmű országokban az 1970-es évek óta zajló expanzióját és az általa generált lakásáremelkedést, valamint a nonprofit lakásellátás visszaszorulását említi legtöbbször a kommodifikáció olyan következményeként, amelyek korlátozzák a lakáshoz való hozzájutást (Harloe, 1985, 1995; Harvey, 2006; Aalbers, 2016) és általánosságban véve növelik a társadalmi egyenlőtlenségeket (Piketty, 2014, p. 116; Ryan-Collins *et al.*, 2017). Bár e folyamatok már hosszú ideje zajlanak, a nekik ellentartó állami beavatkozások körvonalai egyelőre nemigen látszanak (Flynn és Schwartz, 2017). Az elmúlt években a világgazdasági válság által előidézett sokkot követően a lakhatás kommodifikációja új lendületet vett, miközben a dekommodifikációt szolgáló intézkedések, mint például a non-profit bérlakások létesítése kevés országban

fordultak elő.

Ezen fejlemények következtében a háztartások, elsősorban a lakáspiacra újonnan belépő fiatal felnőttek terhei jelentősen megnövekedtek. A lakhatással foglalkozó irodalomban korábban a kapitalizmus körülményei között eljelentéktelenedésre ítélt, ezért sokáig mellőzött család - a piac és az állam mellett - mára egyre jelentősebb szerepet játszik a lakáshoz jutásban, és ennek köszönhetően népszerű kutatási témává vált (McKee, 2012; Flynn és Schwartz, 2017; Isengard, König és Szydlik, 2018; Ronald, 2018; Ronald és Lennartz, 2018).

A lakáshoz jutás során egyre jelentősebb szerepet játszó családi segítség nemcsak a külföldi, hanem egyes magyar kutatók figyelmét is felkeltette (Székely, 2018; Balogi és Kószeghy, 2019; Gagyí *et al.*, 2019). Mindazonáltal a legtöbb lakhatással foglalkozó közép- és kelet-európai teoretikus a lakhatásban

nyújtott családi segítség jelentőségének növekedésére, a familializációra elsősorban a lakásrendszer állam által irányítottból piaci alapúvá történő átalakulása elhúzódásának következményeként tekint, amely az átmenet időszakának lezárultával csökkenni fog (Norris és Domański, 2009; Stephens, Lux és Sunega, 2015).

Ez a paradigma azt feltételezi, hogy a piac kibontakozásával a családi segítség mérséklődik, és ezzel nem kevesebbet állít, mint hogy a piac és a család kapcsolata a régióban pont a fordítottja a magas jövedelmű országokban megfigyeltnek, ahol a familializáció fokozódását rendre a kommodifikáció következményeként tartják számon. Ez a megközelítés jellemzi a lakhatással kapcsolatos egyes hazai elméleteket is, mint például Csizmady, Hegedüs és Vonnák (2019) művét, mely a magyar lakásrendszer utóbbi évtizedekben zajló fejlődését dolgozza fel. Mivel a család és a kommodifikáció közötti

kapcsolat Magyarországon elmélet és empiria tekintetében egyaránt meglehetősen feltáratlan, a jelenség alaposabb vizsgálata e négy évtizedes államszocialista múlttal rendelkező országban érdemes a megvalósításra.

A disszertáció e kapcsolat feltérképezését tűzi célul. E vállalkozás a családi segítség és az azt alakító tényezők hosszú távú vizsgálatát igényli, ám a vonatkozó adatok visszamenőleg csak nagyon hiányosan állnak rendelkezésre. Mi több, a rendelkezésre álló adatok is különböző, a globális lakáskutatásokhoz nem kapcsolódó elméleti keretben lettek vizsgálva. A témában született tanulmányok vagy a családi segítség csupán egy-egy típusát érintik (Sik, 1988; Hegedüs, 1992; Medgyesi és Nagy, 2014), vagy a magyar lakhatási feltételek, illetve az intergenerációs transzferek tágabb témakörével foglalkozva érintik a tárgyat (Örkény és Székelyi, n.a.; Sik, 1984; Róbert, 1986, 1991; Farkas *et al.*, 2005;

Medgyesi, 2007; Dóra, 2018; Székely, 2018; Balogi és Kőszeghy, 2019).

A lakáscélú szülői segítség sok formában nyújtható és ezek közül nem mindegyik vethető mélyebb empirikus vizsgálat alá. A főbb trendek megismerése érdekében ezért a kutatást a családi segítség egy típusára volt szükséges szűkíteni. A nemzetközi szakirodalom a lakáscélú családi segítséget a szülői segítség legfőbb típusain keresztül vizsgálja: a fiatal felnőttek szülőkkel történő együttlakása (továbbiakban együttlakás) és az élő szülő által gyermekének nyújtott lakáscélú pénzügyi transzfer (továbbiakban pénzügyi segítség), amely a pénz és komplett ingatlanok ajándékozását egyaránt magában foglalja (Albertini és Kohli, 2013; Albertini, Tosi és Kohli, 2018; Isengard, König és Szydlik, 2018; Ronald és Lennartz, 2018). A házépítésben nyújtott szülői munkasegítség jellemzően az alacsony jövedelmű országok kontextusában merül fel a szakirodalomban

(Mathéy, 1992; Bredenoord, Lindert és Smets, 2014), ám mivel a közép- és kelet-európai szakirodalom a régióban jelentősnek véli (Hegedüs és Tosics, 1996; Tsenkova, 2009; Stephens, Lux és Sunega, 2015), a szülői segítség ezen formájának vizsgálata is a kutatás részét képezi.

Habár hosszú idősorok a fenti segélytípusokról nem állnak rendelkezésre, számos forrásban lelhetők fel adatok a témával kapcsolatban. A népszámlálásokról, valamint különböző rendszeres és egyszeri adatfelvételekből származó adatok együttes elemzése eddig nem valósult meg. A disszertáció ezen aggregált adatokat gyűjti össze és elemzi a leíró statisztika eszközével.

A szülői segítség másik lényeges aspektusa az egyének szintjén rá ható mikrotényezők. Ezen tényezők vizsgálata az országos szintű adatok elemzése során feltárt makroszintű folyamatok szülői segítségre gyakorolt hatásának megértéséhez

szolgáltathat értékes információt. A szülők társadalmi-gazdasági jellemzőinek hatása a segítségnyújtásban meglévő egyenlőtlenségek alakításában játszott szerepére különösen érdekes lehet a vizsgálat szempontjából. Mivel a szakirodalom bővelkedik a szülői pénzügyi segítségre és az együttlakásra ható tényezőket esettanulmányokon keresztül (leginkább magas jövedelmű országokban) vizsgáló munkákban (Mayer és Engelhardt, 1994; Gulbrandsen és Langsether, 2003; Albertini és Kohli, 2013; Mulder és Smits, 2013; Isengard, König és Szydlik, 2018; Lux, Sunega és Kázmér, 2018), valamint a tárgyban Magyarországra vonatkozó mikroadatokat is rendelkezésre állnak, az elemzés segítségével a külföldi esettanulmányoktól esetleg eltérő, jellegzetes magyar mintázatok is feltárhatók és értékelhetők.

Felhasznált módszerek

Az előbbieken bemutatott, kutatás által eddig kevésbé feltárt területek két kutatási kérdésre fordíthatók le. Az első kutatási kérdés arra vonatkozik, hogy a szülői támogatás előfordulása és összetétele hogyan alakult a második világháború utáni, kommodifikációs, dekommodifikációs korszakokon, valamint a kettő közötti átmeneten átívelően. A pénzügyi és munkatámogatások, valamint az együttlakás formájában jelentkező szülői támogatásokra vonatkozó hosszú idősoros adatok hiányában ez a kérdés többféle kutatási módszer alkalmazásával került megvizsgálásra.

Egyrészt a házépítési gyakorlatokat dokumentáló néprajzi források és lakásépítési statisztikák segítségével a - jelentős mértékű szülői munkasegítséget felhasználó - lakossági kivitelezésű lakásépítésre vonatkozó 93 éves hosszú idősor

került felállításra. Ezen becslés segítségével a lakásépítés során nyújtott munkasegítség hosszú távú alakulása vált feltérképezhetővé.

Ezen túl a korábbi néprajzi és szociológiai kutatások lakáscélú szülői segítséggel kapcsolatos eredményeinek összegyűjtésével a pénzügyi és együttlakás formájában nyújtott szülői segítség hosszú távú alakulása került feltárásra.

Végül a KSH 2003-as és 2015-ös lakásfelvételeinek elemzése segítségével pontosabban meghatározhatóvá vált a tőlük külön élő, felnőtt gyermekeiknek segítséget nyújtó szülők aránya, a különböző segélytípusok elterjedésének folyamata, valamint a szülői segítség lakásrendszer fejlődési korszakain átívelő alakulása. A leginkább a lakáshitelezés elterjedésének formájában jelentkező lakáskommodifikáció szülői segítségre gyakorolt hatása külön hangsúlyt kap a kutatásban.

A második kutatási kérdés a szülői segítséget meghatározó

tényezőkre vonatkozik: hogyan hatnak a szülők társadalmi-gazdasági jellemzői a szülői segítségnyújtásra, illetve annak egyes típusainak szülők általi kiválasztására? A szülői segítséget meghatározó tényezők hatását a dolgozat a KSH 2003-as és 2015-ös lakásfelvételein futtatott logisztikus regresszió segítségével vizsgálja. Az adatbázis a szülőktől külön élő, felnőtt gyermekkel rendelkező háztartásokra vonatkozóan tartalmaz adatokat a múltban a szülők által a gyermek(ek)nek nyújtott lakáscélú segítségről, valamint a szülői háztartások főbb társadalmi-gazdasági jellemzőiről. Az adatbázis a lakáscélú szülői segítség minden formájáról tartalmaz adatot - az együttlakást kivéve, melyről a kérdőívek csak „a gyermek (és családja) átmeneti befogadására” vonatkozóan gyűjtöttek részlegesen adatot. Az elemzés eredményei egyrészt a hasonló nemzetközi vizsgálatok eredményeivel kerülnek összevetésre. Ezen túl a két kérdőív felvétele közötti időben lezajlott

változások a magyar lakásrendszerben az irodalom által tárgyalt, ez idő alatt zajló folyamatokkal összefüggésben kerülnek elemzésre.

Eredmények

A doktori kutatás számos, a lakáshoz jutásban nyújtott szülői segítséget új megvilágításba helyező, a közép- és kelet-európai, lakhatással kapcsolatos domináns elméleteket megkérdőjelező megállapítást eredményezett. A disszertáció megállapításai pontokba szedve:

- A disszertációban bemutatott együttlakáson kívüli szülői segítségre vonatkozó adatok alátámasztják azt a korábbi felismerésemet (Kováts, 2020), hogy Magyarország a világ gazdaság félperiféria országai körébe tartozik a fiatal felnőtteknek nyújtott szülői segítség jelentős elterjedtségének köszönhetően, és nem mutat hasonlóságokat ebben a tekintetben a legmagasabb jövedelmű centrumországokkal.
- A második világháborút követően a szülői segítségre

vonatkozóan adatokat tartalmazó kutatások azt mutatják, hogy Magyarország az államszocializmus idején sem tért le erről a félperiferális, magas fokú családi segítségnyújtással jellemezhető pályáról, noha a szülői segítség a világháborút követő két évtizedben némileg csökkent.

- A szülői segítség lakásrendszer ciklusain átívelő változásának KSH adatbázisok segítségével történő elemzése kimutatta, hogy a gyengén szabályozott lakáshitelezés 2000-es évekbeli kibontakozása idején a szülői segítségnyújtás hirtelen nagyobb méreteket öltött. Egy saját tulajdonú lakások által dominált lakásrendszerben a könnyebben hozzáférhető lakáshitel makroszinten nem helyettesíti a szülői támogatást, hanem a lakásáremelkedés generálása útján éppen hogy növeli a szülői támogatás igénybe vételét a fiatal

felnőttek körében pénzügyi támogatás vagy együttlakás formájában. A magánlakásbérlők arányának lakáspiaci pangás idején való hirtelen emelkedése azt mutatja, hogy alacsonyabb áremelkedéssel jellemzett periódusokban a bérlakás a lakáshitelből és szülői támogatásból finanszírozott saját tulajdonú lakás vásárlásának alternatíváját jelenti sokak számára.

- A lakáscélú szülői támogatások jelentős átalakuláson mentek keresztül a második világháború óta. A háborút közvetlenül követő években a szülői háztartások megközelítőleg ugyanakkora aránya nyújtott segítséget gyermekének együttlakás, munka- vagy pénzügyi támogatás formájában. A pénzügyi segítség gyakorisága máig folyamatosan emelkedő trendet mutat. A lakásépítésben nyújtott munkasegítség néhány rövidtávú fellendülést leszámítva stagnált a rendszerváltásig, majd

gyors visszaszorulás eredményeképpen a 2010-es évekre - elsősorban az építkezés során nyújtott munkasegítség szigorúbb szabályozása következtében - gyakorlatilag eltűnt. A munkasegítség mára leginkább a lakásfelújításokban és nem az építésben fordul elő. A korábban a tradicionális patrilokális lakóhelyválasztás szabályai szerint megvalósuló intergenerációs együttlakás az urbanizációnak, valamint a második világháború utáni házhelyosztásoknak köszönhetően az 1970-es évekig csökkenő tendenciát mutatott. Ahogyan azonban a városokban a lakhatás megfizethetősége romlott, az együttlakás folyamatos, azóta is tartó emelkedésnek indult a fiatal felnőttek körében.

- Ezen változások eredményeképpen az ezredfordulóra az együttlakás és a pénzügyi segítség messze a leggyakoribb segélytípusokká váltak. A felnőtt, külön

élő gyermeküknek segítséget nyújtó szülői háztartások kétharmada nyújtott pénzügyi támogatást (pénz vagy lakás formájában), miközben a 18-34 éves korosztály 60%-a a szüleivel közös háztartásban él (Eurostat, 2020). Noha a házépítésben nyújtott szülői munkasegítség gyakorlatilag eltűnt, a lakásfelújításban nyújtott segítséget is figyelembe véve a segítséget nyújtó szülők majdnem ötöde nyújtja a támogatásnak ezt a formáját.

- A KSH- és EUROSTAT-adatok a családi segítséget nyújtó szülői háztartások arányának emelkedését mutatják 2003 és 2015 között. A KSH-adatok ugyanakkor a szülői segítséget nyújtani képes, ám felnőtt gyermekük igénye híján azt mégsem nyújtó szülői háztartások arányának nagymértékű emelkedését, valamint a segítséget nyújtani nem képes szülői háztartások egyidejű csökkenését is mutatják. A

támogatást két különböző okból nem nyújtó szülők két csoportja jellemzőinek vizsgálata azt mutatja, hogy a rendszerváltás utáni gazdasági visszaesés lezárultával a szülők képessége felnőtt gyermekeik támogatására javult. Ugyanakkor a szülői támogatásra (annak lehetősége ellenére) igényt nem tartó fiatal felnőttek jelentős része azért került ebbe a kategóriába, mert a támogatást saját kedvezőtlen helyzete (pl. mivel hitelképesség és saját tőke híján még szülői segítséggel sem képes saját tulajdonú lakást vásárolni és így az ehhez járó támogatáshoz hozzájutni) vagy szülei kedvezőtlen anyagi körülményei miatt (pl. csak munkasegítséget nyújtani képes szülők, akiknek a segítsége egyre kevésbé vehető igénybe a lakossági kivitelezésű lakásépítés visszaszorítása okán) nem tudja igénybe venni.

- A szülői háztartások jellemzőinek segítségnyújtásra gyakorolt hatását vizsgáló logisztikus regresszió a legmagasabb foglalkozási státuszcsoporthoz, a kis háztartásméret és a saját tulajdonú lakásban lakás szülői segítségnyújtásra gyakorolt erős, és az új évezredben egyre erősödő pozitív hatását mutatta ki. Miközben a 2003-as adatokon végzett számításban a budapesti lakóhely negatívan korrelált a szülői segítséggel, a hatás 2015-re megfordult és a budapesti lakóhely már növelte a segítségnyújtás előfordulását. Ezen trendek arról árulkodnak, hogy a lakáshoz jutáshoz kapcsolódó szülői segítségnyújtás egyre inkább a magas státuszú szülők privilégiuma.
- A segítséget nyújtó szülői háztartások között az egyes segélytípusok választását meghatározó tényezők vizsgálata azt találta, hogy a lakóhely és a foglalkozási

csoport jelentősen befolyásolja az egyes segítség típusok közötti választást. A logisztikus regresszióelemzések alapján az rajzolódik ki, hogy a lakások ajándékozása a budapesti szülőkre általában, a felnőtt gyermek átmeneti befogadása pedig a budapesti alacsony foglalkozási státuszú szülőkre jellemző gyakorlat. Vidéken ezzel szemben a magas foglalkozási státuszú szülők nagyobb eséllyel nyújtanak (lakásajándékozást nem magában foglaló) pénzbeli támogatást, míg a munkasegítség az alacsonyabb státuszú vidéki háztartásokra jellemző gyakorlattá vált.

Összefoglalóan a fentebb bemutatott doktori kutatás megerősítette, hogy a lakáskommodifikáció a családi segítségre való nagyobb fokú támaszkodást vonja magával a közép- és kelet-európai régióban is, ahol a kevés empirikus vizsgálaton alapuló szakirodalom pont fordított kapcsolatot feltételezett. Az

1970-es években kezdődő kommodifikációs ciklus kezdete óta a szülői háztartások egyre emelkedő aránya nyújtott támogatást gyermekének a lakáshoz jutásban. A lakáshitelezés expanziója révén megvalósuló intenzív kommodifikáció - melynek legjellemzőbb időszaka a támogatott lakáshitelek, majd a devizahitelek elterjedésének periódusa a 2000-es években – a szülői segítség jelentős növekedését hozta magával.

A lakásépítésre vonatkozó szigorúbb szabályozás, a hagyományos falusi közösségek gyengülésének és a telekárak emelkedésének eredményeképpen a jellemzően az alacsonyabb státuszú szülők által nyújtott munkasegítségnek a lakáshoz jutásban ma már kevésbé vehető haszna. Ezzel egyidejűleg az inkább magasabb státuszú szülők által nyújtott pénzügyi segítség, illetve a lakások ajándékozása domináns segélytípussá vált. Ezek a változások a lakáscélú szülői segítségnyújtást egyre inkább a magasabb státuszú szülők

privilegiumává teszik.

A magyar lakáspolitikában a rendszerváltás óta domináns, a lakáshoz jutásban a piaci folyamatoknak nagyobb teret engedő szakpolitikai intézkedések, mint a lakáshitelek liberális szabályozása és a lakáshitel-támogatások a szülők lakáshoz jutásban játszott szerepének jelentősebbé válását vonja magával. A szülők nagyobb szerepvállalása viszont az egyének vagyoni és lakáshelyzetét egyre inkább örökletessé teszi, amelyen az egyéni döntések és erőfeszítések egyre kevésbé tudnak változtatni. Egy familializált és kommodifikált lakásrendszerben, ahol a lakásáremelkedés egyes nagyvárosokban gyors ütemű, a magas státuszú szülőkkel rendelkező fiatal felnőttek lakáspiaci előnyei multiplikálódnak. A tőkével rendelkezők a lakásáremelkedést a saját hasznukra fordíthatják, míg a tökehiánnyal küzdők könnyen elveszíthetik a megfizethető, biztonságos lakáshoz jutás perspektíváját és nagy

eséllyel a szülői házban vagy a szabályozatlan magánbérletlátszektortban ragadnak. A szülői segítség fiatalok lakáshoz jutásában játszott jelentősebb szerepével ugyanakkor a fiatal felnőttek lakással kapcsolatos és életdöntései feletti szülői kontroll is növekszik, ez pedig a magasabb státuszúak gyermekeit érinti inkább.

Főbb hivatkozások

Aalbers, M. B. (2016) *The financialization of housing: a political economy approach*. First issued in paperback. London New York, NY: Routledge (Routledge studies in the modern world economy, 158).

Albertini, M. és Kohli, M. (2013) ‘The Generational Contract in the Family: An Analysis of Transfer Regimes in Europe’, *European Sociological Review*, 29(4), pp. 828–840. doi: 10.1093/esr/jcs061.

Albertini, M., Tosi, M. és Kohli, M. (2018) ‘Parents’ housing careers and support for adult children across Europe’, *Housing Studies*, 33(2), pp. 160–177. doi: 10.1080/02673037.2017.1363875.

Balogi, A. és Kőszeghy, L. (2019) ‘Lakáspiacra kilépő fiatalok a lakhatási válságban.’, in Jelinek, C. (ed.) *Éves jelentés a lakhatási szegénységről 2019*. Budapest: Habitat for Humanity Magyarország, pp. 32–50.

Bredenoord, J., Lindert, P. van és Smets, P. (eds) (2014) *Affordable housing in the urban global south: seeking sustainable solutions*. Abingdon, Oxon: Routledge.

Csizmady, A., Hegedüs, J. és Vonnák, D. (2019) ‘A housing regime unchanged: The rise and fall of foreign-currency loans in Hungary’, *Corvinus Journal of Sociology and Social Policy*, 10(2), pp. 3–33. doi: 10.14267/CJSSP.2019.2.1.

Dóra, I. (2018) ‘Gyermekes családok lakásviszonyai’, in *Miben élünk? A 2015. évi lakásfelmérés részletes eredményei. Tanulmányok*. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, pp. 44–66.

Eurostat (2020) ‘Your Key to European Statistics’. European Commission. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

Farkas, J. *et al.* (2005) *Lakásviszonyok az ezredfordulón*. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal.

Flynn, L. B. and Schwartz, H. M. (2017) ‘No Exit: Social Reproduction in an Era of Rising Income Inequality’, *Politics & Society*, 45(4), pp. 471–503. doi: 10.1177/0032329217732314.

Gagyí Á. *et al.* (2019) ‘Lakhatási helyzet a válság után. Financialiszációs folyamatok, kettészakadó lakáspolitikák és a háztartások túlélési stratégiái.’, *Fordulat*, (26), pp. 199–224.

Gulbrandsen, L. és Langsether, Å. (2003) ‘Family transactions in the Norwegian housing market’, *Housing, Theory and Society*, 20(3), pp. 137–152. doi: 10.1080/14036090310017005.

Harloe, M. (1985) *Private rented housing in the United States and Europe*. Beckenham: Croom Helm.

Harloe, M. (1995) *The People’s Home? Social Rented Housing in Europe and America*. Oxford and Cambridge: Blackwell.

Harvey, D. (2006) *The limits to capital*. New and fully updated ed. London ; New York: Verso.

Hegedüs, J. (1992) ‘Self-help Housing in Hungary. The

Changing Role of Private Housing Provision in Eastern Europe.’, in Mathéy, K. (ed.) *Beyond self-help housing*. London New York, NY: Mansell, pp. 217–231.

Hegedüs, J. and Tosics, I. (1996) ‘The Disintegration of the East European Housing Model’, in Clapham, D. et al. (eds) *Housing privatization in Eastern Europe*. Westport, Conn: Greenwood Press (Contributions in sociology, no. 117), pp. 15–39.

Isengard, B., König, R. és Szydlik, M. (2018) ‘Money or space? Intergenerational transfers in a comparative perspective’, *Housing Studies*, 33(2), pp. 178–200. doi: 10.1080/02673037.2017.1365823.

Kováts, B. (2020) ‘Is There a Core-semiperiphery Division in Housing? Applying World-systems Theory in European Comparative Housing Research’, *Housing, Theory and Society*, pp. 1–20. doi: 10.1080/14036096.2020.1813801.

Lux, M., Sunega, P. és Kázmér, L. (2018) ‘Intergenerational financial transfers and indirect reciprocity: determinants of the reproduction of homeownership in the post-socialist Czech Republic’, *Housing Studies*, pp. 1–24. doi: 10.1080/02673037.2018.1541441.

Mathéy, K. (ed.) (1992) *Beyond self-help housing*. London New York, NY: Mansell.

Mayer, C. J. és Engelhardt, G. V. (1994) *Gifts, Down Payments, and Housing Affordability*. Boston: Federal Reserve Bank of Boston (Working Paper Series, 94–5).

McKee, K. (2012) ‘Young People, Homeownership and Future

Welfare’, *Housing Studies*, 27(6), pp. 853–862. doi: 10.1080/02673037.2012.714463.

Medgyesi M. (2007) *Nemzedékek közötti transzferek és a társadalmi státusz átörökítése*. Doctoral dissertation. Corvinus University of Budapest.

Medgyesi M. and Nagy I. (2014) ‘Fiatalok életkörülményei Magyarországon és az EU országokban 2007 és 2012 között’, in Kolosi T. és Tóth I. G. (eds) *Társadalmi Riport 2014*. Budapest: TÁRKI, pp. 303–323.

Mulder, C. H. és Smits, A. (2013) ‘Inter-generational ties, financial transfers and home-ownership support’, *Journal of Housing and the Built Environment*, 28(1), pp. 95–112. doi: 10.1007/s10901-012-9302-9.

Norris, M. és Domański, H. (2009) ‘Housing Conditions, States, Markets and Households: A Pan-European Analysis’, *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 11(3), pp. 385–407. doi: 10.1080/13876980903158027.

Örkény, A. és Székelyi, M. (n.a.) ‘Generációs transzferek’, *Academia.edu*, pp. 1–24.

Piketty, T. (2014) *Capital in the twenty-first century*. Translated by A. Goldhammer. Cambridge Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.

Polanyi, K. (2001) *The great transformation: the political and economic origins of our time*. 2nd Beacon Paperback ed. Boston, MA: Beacon Press.

Róbert, P. (1986) *Származás és mobilitás*. Budapest: Társadalomtudományi Intézet (Rétegződés-modell vizsgálat, VII).

Róbert, P. (1991) ‘Státusz és szülői támogatás’, in Utasi, Á. (ed.) *Társas kapcsolatok*. Budapest: Gondolat (Műhely, 1), pp. 59–84.

Ronald, R. (2018) ‘“Generation Rent” and Intergenerational Relations in The Era of Housing Financialisation’, *Critical Housing Analysis*, 5(2), pp. 14–26. doi: 10.13060/23362839.2018.5.2.439.

Ronald, R. és Lennartz, C. (2018) ‘Housing careers, intergenerational support and family relations’, *Housing Studies*, 33(2), pp. 147–159. doi: 10.1080/02673037.2017.1416070.

Ryan-Collins, J. *et al.* (2017) *Rethinking the economics of land and housing*. London: Zed.

Sik, E. (1984) ‘A háztartások egymás közötti kapcsolatai’, in Ferge, Z. (ed.) *Egy korosztály életútja. Az 1928-34-ben született férfiakról. Kutatási beszámoló*. Budapest: MTA, pp. 338–387.

Sik, E. (1988) *Az ‘örök kaláka’*. Budapest: Gondolat.

Stephens, M., Lux, M. és Sunega, P. (2015) ‘Post-Socialist Housing Systems in Europe: Housing Welfare Regimes by Default?’, *Housing Studies*, 30(8), pp. 1210–1234. doi: 10.1080/02673037.2015.1013090.

Székely, G. (2018) ‘A lakásvásárlás finanszírozása’, in *Miben élünk? A 2015. évi lakásfelmérés részletes eredményei*.

Tanulmányok. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, pp. 67–80.

Tsenkova, S. (2009) *Housing policy reforms in post socialist Europe: lost in transition.* Heidelberg: Physica-Verlag (Contributions to economics).

A témakörrel kapcsolatos saját publikációk

Kováts, B. (2015a) ‘Bohle, Dorothee & Greskovits, Béla. Capitalist Diversity on Europe’s Periphery. London: Cornell University Press. 2012.’, *Intersections*, 1(2), pp. 168–172. doi: 10.17356/ieejsp.v1i2.118.

Kováts, B. (2015b) ‘Megfizethetőség javítását szolgáló intézkedések’, in Átol, D. (ed.) *Éves jelentés a lakhatási szegénységről 2014*. Budapest: Habitat for Humanity Magyarország, pp. 45–47.

Kováts, B. (2015c) ‘Rezsitámogatás-csökkentés. Az új lakásfenntartási célú települési támogatások vizsgálata 31 önkormányzat példáján’, *Esély*, 26(6), pp. 29–60.

Kováts, B. (2016) ‘A lakhatás megfizethetőségének javítását szolgáló intézkedések’, in Kőszeghy, L. (ed.) *Éves jelentés a lakhatási szegénységről 2015*. Budapest: Habitat for Humanity Magyarország, pp. 20–25.

Kováts, B. (2017a) ‘A magánbérletrendszer szabályozása Magyarországon’, in Kováts, B. (ed.) *A megfizethető bérletrendszer felé*. Budapest: Habitat for Humanity Magyarország, pp. 11–27.

Kováts, B. (ed.) (2017b) *A megfizethető bérletrendszer felé*. Budapest: Habitat for Humanity Magyarország.

Kováts, B. (2017c) ‘Összegzés’, in Kováts, B. (ed.) *A megfizethető bérletrendszer felé*. Budapest: Habitat for

Humanity Magyarország, pp. 99–103.

Kováts, B. (2020a) ‘Did state-socialism restrict self-build in the semiperiphery? The case of Hungary’, *Housing Studies*, pp. 1–22. doi: 10.1080/02673037.2020.1836330.

Kováts, B. (2020b) ‘Is There a Core-semiperiphery Division in Housing? Applying World-systems Theory in European Comparative Housing Research’, *Housing, Theory and Society*, pp. 1–20. doi: 10.1080/14036096.2020.1813801.